

Asesiad Llwybrau Cerdded i Ysgolion RhCT

Ysgol Gymuned y Porth a Threwiliam i Ysgol
Gymuned Tonyrefail

Mawrth 2025

YMWADIAD CYFFREDINOL:

Cafodd yr adroddiad yma ei baratoi gan Redstart o blaid Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ("y Cleient") ac mae at ddefnydd a budd y Cleient yn unig yn unol â'r cytundeb rhwng y Cleient a Redstart y cafodd gwasanaethau Redstart eu cyflawni oddi tano. Heblaw am atebolrwydd nad oes modd ei eithrio yn ôl y gyfraith, dydy Redstart ddim yn derbyn unrhyw atebolrwydd i unrhyw barti arall mewn perthynas â chynnwys yr adroddiad yma.

Er y cymerwyd gofal wrth lunio'r adroddiad yma, mae'r casgliadau a'r argymhellion sydd ynddo yn seiliedig ar wybodaeth a gafodd ei darparu gan drydydd parti ("Gwybodaeth Trydydd Parti"). At ddibenion yr adroddiad yma, mae Redstart wedi dibynnu ar yr Wybodaeth Trydydd Parti a chymryd yn ganiataol ei bod yn gywir ac yn gyflawn. Nid yw wedi gwirio gwybodaeth o'r fath yn annibynnol at ddibenion yr adroddiad yma. Dydy Redstart ddim yn gwneud unrhyw gynrychiolaeth, gwarant nac ymgymeriad (datganedig neu ymhlyg) yng nghyd-destun Gwybodaeth Trydydd Parti a dydy Redstart ddim yn cymryd nac yn derbyn cyfrifoldeb am ddigonolrwydd, cyflawnrwydd na chywirdeb yr adroddiad yng nghyd-destun yr Wybodaeth Trydydd Parti sy'n sail iddo.

RHYDDID GWYBODAETH:

Mae Redstart yn deall ac yn cydnabod rhwymedigaethau a chyfrifoldebau cyfreithiol yr Awdurdod o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 (y "Ddeddf") ac mae'n llwyr werthfawrogi y gallai fod yn ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu unrhyw wybodaeth sydd ganddo o dan delerau'r Ddeddf.

Cynnwys

1. Cyflwyniad	1
2. Aliniad Polisi	2
3. Gweithdrefnau	4
4. Safle y Lleoliad a Llwybr Cerdded	5
5. Arolygon Cerddwyr / Traffig	21
6. Materion Cymdeithasol	23
7. Data Gwrthdrawiadau	24
8. Trosolwg Llwybr	25
9. Casgliadau ac Argymhellion	28

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae Redstart wedi cael ei gomisiynu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf (RhCT) i gynnal asesiad i weld a oes llwybr cerdded ar gael rhwng Ysgol Gymuned y Porth a Threwiliam i Ysgol Gymuned Tonyrefail, Tonyrefail.
- 1.2 A siarad yn gyffredinol, bydd llwybr ar gael os yw'n ddigon diogel i ddisgybl gerdded ar ei ben ei hun, neu yng nghwmni oedolyn priodol, gan ddibynnu ar oedran y disgybl. Yn rhan o waith asesu'r llwybr cerdded, bydd asesiad o'r peryglon sy'n wynebu plant a'r rhieni/cynhalwyr sy'n eu hebrwng ar hyd y llwybr rhwng y cartref a'r ysgol angen yn cael ei gynnal.
- 1.3 Bydd asesiadau o'r fath yn dilyn Darpariaethau Statudol Llywodraeth Cymru ar yr Asesiad Risg o Lwybrau Cerdded i'r Ysgol, fel y nodir yn Narpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Teithio gan Ddysgwyr 2014.

2. Aliniad Polisi

- 2.1 Mae Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn nodi'r fframwaith cyfreithiol y gwneir darpariaethau teithio oddi mewn iddo ar gyfer dysgwyr sy'n teithio o'r cartref i'r ysgol. Ym mis Mehefin 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Teithio gan Ddysgwyr i gynorthwyo awdurdodau lleol i roi'r Mesur ar waith.
- 2.2 Mae gan awdurdodau lleol ddyletswydd gyfreithiol i asesu anghenion teithio dysgwyr sy'n cerdded i'r ysgol. Mae'r Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Teithio gan Ddysgwyr yn galluogi awdurdodau lleol i benderfynu a yw llwybr i'r ysgol 'ar gael' (diogel) i'w gerdded neu'n cael ei ystyried 'ddim ar gael' (anniwel) a'r mesurau diogelu y gellid eu rhoi ar waith i sicrhau bod y llwybr 'ar gael' (yn ddiogel) i'w gerdded neu y gall ddod yn 'ddiogel'.
- 2.3 Mae dogfen Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r materion a ganlyn gael eu hystyried wrth asesu llwybr;

Er mwyn i lwybr gael ei ddosbarthu'n un sydd ar gael (diogel) mae angen i'r llwybr fod;

- Yn droedffordd ddigonol barhaus ar ffyrdd sy'n cludo traffig canolog i drwm; **neu**
- "Camau i lawr" ar ffyrdd sydd â llif traffig isel ond llinellau gweld digonol i roi digon o rybudd ymlaen llaw i yrrwyr a cherddwyr; **neu**
- Ar ffyrdd gyda llif traffig isel iawn, dim "camau i lawr", ond digon o linellau gweld da i roi digon o rybudd ymlaen llaw.

Os oes angen croesi ffyrdd, argymhellir bod un o'r mesurau diogelwch canlynol:

- Lloches i gerddwyr; **neu**
- Gwelededd – dylai fod yn ddigon da i ganiatáu i gerbydau stopio'n ddiogel (o ystyried y rheol cyflymder yr 85fed canradd, mae pellteroedd stopio cerbydau fel y rhai a nodir yn Rheolau'r Ffordd Fawr); **neu**
- Digon o fylchau yn llif y traffig a'r llinell weld i ganiatáu digon o gyfleoedd i groesi'n ddiogel; **neu**
- Digon o gyfleusterau croesi (er enghraifft, croesfannau sebra, pelican); **neu**
- Digon o gamau i gerddwyr wrth y goleuadau traffig (gan gynnwys llochesi angenrheidiol); **neu**
- Digon o Hebryngwyr Croesfan Ysgol (pobl lolipop).

- 2.4 Dylid ystyried y wybodaeth ganlynol fel y manylir yn y ddogfen Teithio gan Ddysgwyr a'i chrynhai isod:
- a) Cyfyngiadau cyflymder o gwmpas neu gerllaw ysgolion;
 - b) Llif traffig dwy ffordd a gofnodir mewn Unedau Ceir Teithwyr (PCUs) - mae llif traffig isel yn cael ei bennu o dan 400 o gerbydau mewn cyfnod o awr, llif traffig canolog rhwng 400 ac 840 a llif traffig trwm dros 840 o gerbydau yr awr. Asesir bod ffordd â llai na 240 o gerbydau yr awr yn ddiogel i'w chroesi, sy'n cyfateb i 1 cerbyd bob 15 eiliad;
 - c) Mae angen dadansoddiad o fylchau mewn traffig am 5 munud yn olynol. Ystyrir bod 4 bwlch o fewn cyfnod o 5 munud o'r fath yn dderbyniol. Ar gyflymder cerdded o 1 metr yr eiliad bydd y rhan fwyaf o bobl yn gallu croesi dwy lôn o draffig trefol arferol mewn 4 i 6 eiliad tra bydd angen bwlch mwy o tua 10 i 12 eiliad ar eraill;
 - d) Hanes gwrthdrawiadau blaenorol am 3 blynedd o leiaf;
 - e) Lled, cyflwr, a gwelededd llwybr troed. Ar ffyrdd â llif traffig isel gellir tybio fel arfer bod llain ymyl y gall plentyn a'r rhiant sy'n ei hebrwng gamu arni pan fydd traffig yn mynd heibio yn darparu llwybr sydd ar gael;
 - f) Lle mae angen croesi ffyrdd, argymhellir y dylid ystyried argaeledd cyfleusterau croesi megis llochesi canolog, croesfannau cerddwyr neu arwyddion traffig;
 - g) Dylid ystyried llifogydd posibl ac, os oes angen, nodweddion diogelwch gan gynnwys arwyddion, goleuadau, rhwystrau diogelwch;
 - h) Unrhyw newidiadau arfaethedig i'r ardal a allai gael effaith ar lwybrau cerddwyr;
 - i) Croesfannau rheilffordd;
 - j) Perygl cymdeithasol a achosir gan unrhyw ymddygiad gwrthgymdeithasol posibl;
 - k) Unrhyw newidiadau i nodweddion y bobl sy'n cerdded y llwybr.
- 2.5 Mae Perygl Cymdeithasol yn agored i ddehongliadau gwahanol ac mae'n oddrychol. O ran mesur perygl cymdeithasol, dylai tystiolaeth fod ar fael i nodi unrhyw beryglon o'r fath.
- 2.6 Wrth gynnal asesiadau risg, argymhellir bod awdurdodau lleol yn gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau/asiantaethau sydd ag arbenigedd mewn (gan gynnwys cyfrifoldeb am) fynd i'r afael â pherygl cymdeithasol a'i fesur. Mae gan yr Heddlu neu Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu gyfrifoldeb am droseddu, anhrefn ac ymddygiad gwrthgymdeithasol, tra bod y Byrddau Lleol Diogelu Plant yn gyfrifol am faterion diogelu/amddiffyn plant.
- 2.7 Mae eu cyfranogiad yn cynnwys cyfnewid gwybodaeth, asesu, a rheoli unrhyw risgiau o'r fath. Felly, nid yw Redstart wedi'i gomisiynu i nodi materion yn ymwneud â pheryglon cymdeithasol a achosir gan ymddygiad gwrthgymdeithasol.

3. Gweithdrefnau

3.1 Ymweliad Safle

Cynhaliwyd asesiad safle cerdded i ymchwilio i'r llwybr ac i nodi peryglon / gwaith adfer posibl sydd ei angen er mwyn darparu llwybr cerdded diogel. Cafodd y llwybr ei gerdded ar adegau i ddal amodau traffig arferol yn ystod yr amser yr oedd plant ysgol yn cerdded y llwybr.

Rhestrir isod enghreifftiau o beryglon safle nodweddiadol a fydd yn cael eu hystyried o ganlyniad i'r asesiad cerdded:

- Rhyng-weleddedd rhwng gyrwyr a cherddwyr, ar hyd y llwybr ac ar gyffyrdd bach;
- Nifer uchel o draffig wrth groesfannau a mathau o gerbydau sy'n defnyddio'r llwybr;
- Cyflwr wyneb y llwybr troed, lled defnyddiadwy, a chysylltedd rhwng llwybrau troed cyfagos;
- Unrhyw ddail sydd wedi gordyfu sy'n rhwystro symudiadau cerddwyr/sy'n culhau'r lled defnyddiadwy;
- Cerbydau'n parcio ar y droedffordd gan achosi rhwystr/gan gulhau'r lled defnyddiadwy.

3.2 Gwybodaeth i'w Darparu

3.2.1 Mae'r wybodaeth ganlynol i'w darparu yn rhan o'r asesiad:

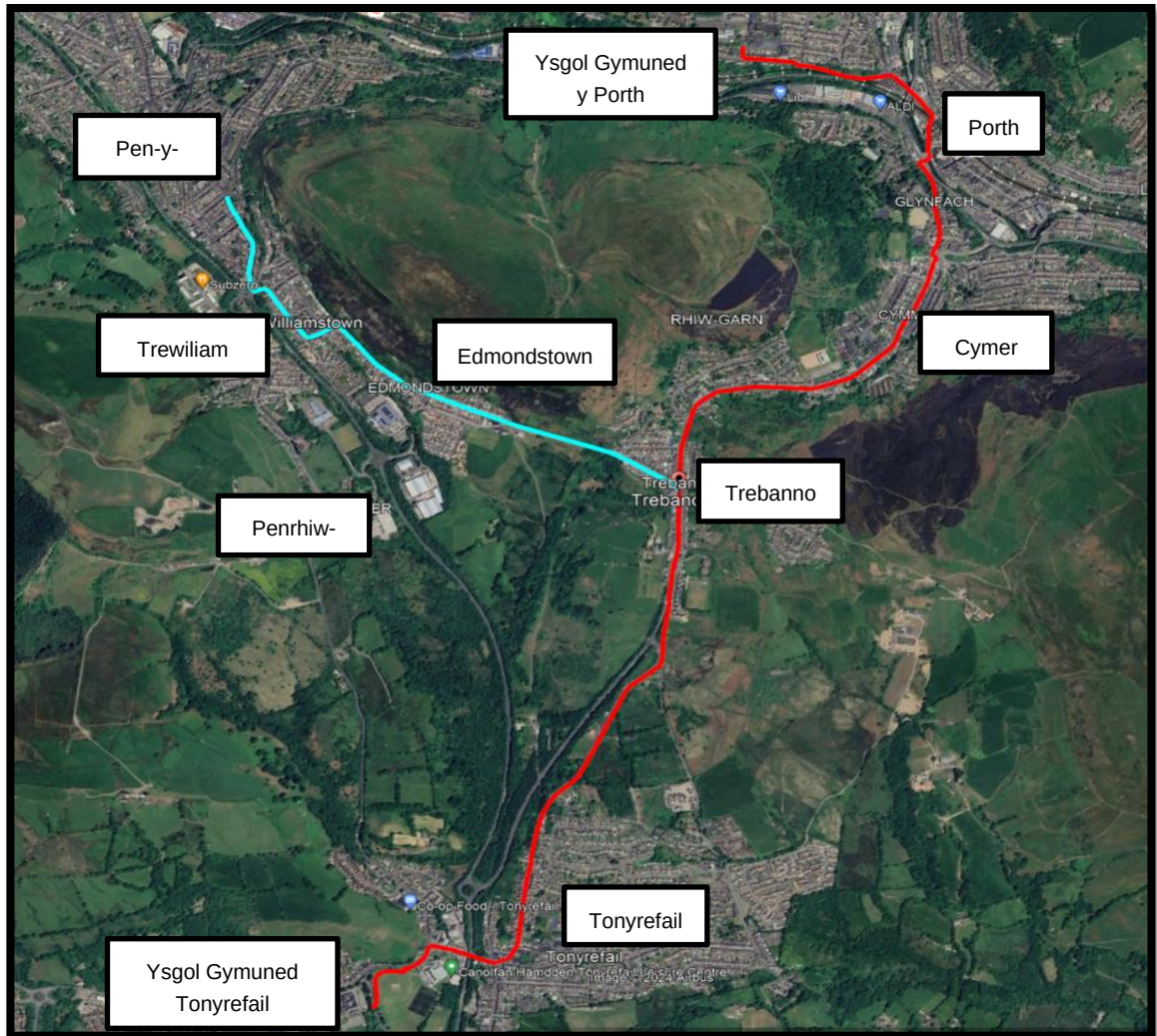
- a) Cynllun yn dangos y llwybrau a aseswyd;
- b) Adroddiad yn nodi peryglon/risgiau posibl ac adferiad posibl ar gyfer pob perygl posibl a nodwyd.

4. Lleoliad y Safle a Llwybr Cerdded

4.1 Trosolwg Llwybr

- 4.1.1 Mae'r **Prif Lwybr** o Ysgol Gymuned y Porth, Heol y Fynwent, Porth CF39 0BS i fynedfa Heol Tynybryn, Tonyrefail Ysgol Gymuned, Tonyrefail, Porth CF39 8HG. Mae Is-lwybr hefyd wedi'u hasesu'n rhan o'r adroddiad, ac mae'r ddau lwybr wedi'u dangos yn **Nelwedd 4.1** isod.

**Delwedd 4.1 – Ysgol Gymuned y Porth a Threwiliam i Ysgol Gymuned Tonyrefail
(Delwedd © 2024 Airbus)**

- **Prif Lwybr** - Yn dechrau yn Ysgol Gymuned y Porth, Heol y Fynwent, Porth CF39 0BS ymlaen ar hyd Heol y Fynwent, Sgwâr Tynewydd, Heol Aber-rhondda, Heol Rheola, Stryd Porth, Pont Cymer, Stryd Fawr, Ffordd Trebanog, Heol Collenna, Heol Waunrhydd, llwybr troed i fynedfa Heol Tynybryn Ysgol Gymuned Tonyrefail.
- **Is-lwybr 1** - Trewiliam (ar gyffordd Heol y Mynydd â Heol Cernyw) i Drebanog (Trebanog Arms) trwy Heol Cernyw, Saron Hill, Stryd Arthur, Stryd yr Ysgol, Heol y Mynydd, Heol Edmondstown, Teras Brocks i ymuno â'r prif lwybr i Ysgol Gymuned Tonyrefail ar gyffordd Trebanog Arms.

- 4.1.2 Mae darnau di-dor o droedffordd, gyda chyfleoedd croesi a goleuadau stryd ar hyd y llwybr.

- 4.1.3 Mae llwybrau troed ar hyd y llwybr yn ddigon llydan i ganiatáu i gerddwyr fynd heibio'i gilydd yn ddidrafferth. Maent yn culhau ar rai rhannau byr ac mae rhaid i gerddwyr naill ai ildio i'w gilydd neu groesi i ochr arall y ffordd. Mae'r llwybr o Deras yr Olewydd, Trebanog eisoes ar gael ac yn cael ei ddefnyddio bob dydd. Mae cysylltiadau i / o ysgolion cynradd yn Nhrewiliam, Penrhiw-fer a'r Cymer ac i YGG Cwm Rhondda ac Ysgol Gymuned y Porth eisoes ar gael ac yn cael eu defnyddio bob dydd.
- 4.1.4 Lle'r oedd angen croesi ffyrdd ymyl, ystyriwyd bod gwrthdaro rhwng cerbydau/cerddwyr yn risg isel.
- 4.1.5 Darperir cysylltedd rhwng llwybrau troed drwy gydol y daith gan groesfannau sebra, signalau traffig, a manau croesi heb eu rheoli eraill.
- 4.1.6 Mewn manau, roedd angen clirio llystyfiant i wella lled y llwybr troed y gellir ei ddefnyddio a gwelededd i gerddwyr
- 4.1.7 Mae ffotograffau a dynnwyd ar hyd y llwybr cerdded i'w gweld isod.
- 4.2 Prif Lwybr – Ysgol Gymuned y Porth i Ysgol Gymuned Tonyrefail
- 4.2.1 Tynnwyd ffotograffau 4.1 i 4.29 ar hyd y **Prif Lwybr** o Ysgol Gymuned y Porth i fynedfa Heol Tynybryn i Ysgol Gymuned Tonyrefail ac fe'u dangosir isod.
- 4.2.2 Mae'r llwybr o fewn terfyn cyflymder o 20mya gan mwyaf, gyda llifau cerbydau i'w gweld yn gymedrol i uchel, ac roedd nifer y cerddwyr yn isel yn ystod amser yr aseiad.

Ffotograff 4.1 – Croesfan heb ei rheoli (twmpath ffordd) wrth gyffordd y mynediad i Ysgol Gymuned y Porth

Ffotograff 4.2 – Croesfan Sebra ger cyffordd Heol Bryn Hyfryd gyda'r B4278 Ffordd y Fynwent, gyda changhennau coed sy'n hongian yn cuddio pen y Belisha

Ffotograff 4.3 – Croesfan sebra wedi'i rheoli y tu allan i Doner King & Pizzanos ar Sgwâr Tynewydd

Ffotograff 4.4 – Croesfan sebra wedi'i rheoli y tu allan i'r Gwesty Tynewydd ar Heol Aber-rhondda

Ffotograff 4.5 – Croesfannau heb eu rheoli uchel y naill ochr i'r gyffordd fechan ar Heol Rheola

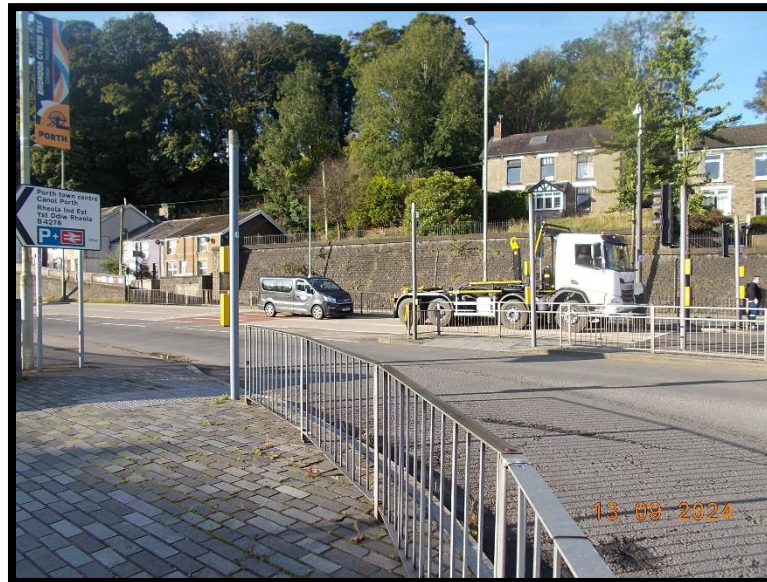
Ffotograff 4.6 – Croesfan sebra wedi'i rheoli ar gyffordd Heol Rheola â'r B4278

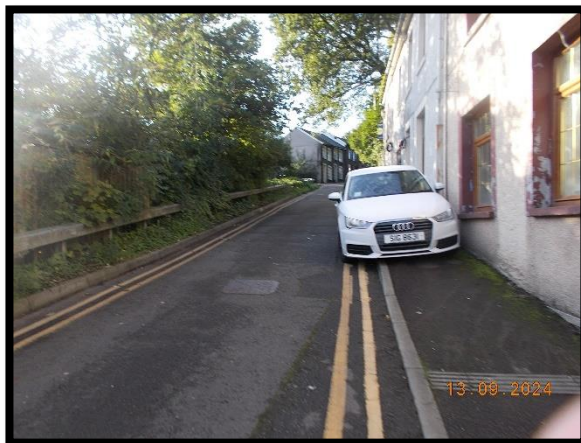
Ffotograffau 4.7 a 4.8 – Croesfannau wedi'u rheoli â signalau ar gyffordd Stryd y Porth â'r B4278

Ffotograff 4.9 – Croesfannau wedi'u rheoli fesul cam â signalau yn Sgwâr y Porth, sy'n croesi'r A4058

Ffotograffau 4.10 a 4.11 – Parcio ar lwybrau troed a llystyfiant wedi gordyfu yn lleihau lled y llwybr troed defnyddiadwy ar hyd y ffordd bengaead ar y Stryd Fawr

Ffotograff 4.12 – Croesfannau wedi'u rheoli fesul cam â signalau ar gyffordd Stryd Fawr a Stryd y Bedw â'r A4233 Stryd Fawr

Ffotograff 4.13 – Croesfan sebra y tu allan i rif 79 Stryd Fawr ar yr A4233

Ffotograff 4.14 – Croesfan wedi'i rheoli â signalau ar yr A4233 Stryd Fawr ger mynedfa'r gyffordd i Ysgol Gyfun Cwm Rhondda

Ffotograff 4.15 – Llwybr troed lleol yn culhau wrth y polion telegraff ar hyd yr A4233 Stryd Fawr

**Ffotograffau 4.16, 4.17, 4.18 a 4.19 – Croesfannau wedi'i rheoli â signalau ar gyffordd 4 braich
Teras Brocks a Heol Rhiwgarn gyda'r A4233 Ffordd Trebanog**

Ffotograffau 4.20 a 4.21 – Llwybr troed lleol yn culhau ar hyd yr A4233 Ffordd Trebanog

Ffotograff 4.22 – Cyswllt llwybr troed heb olau gyda changhennau coed sy'n hongian rhwng yr A4233 Ffordd Trebanog a Heol Collenna

Ffotograff 4.23 – Canghennau coed sy'n hongian a llystyfiant yn lleihau lled y llwybr troed y gellir ei ddefnyddio ar hyd Heol Collenna

Ffotograff 4.24 – Croesfannau wedi'u rheoli â signalau y tu allan i rif 68 Heol Collenna (ar gau dros dro ar adeg yr ymweliad safle oherwydd gwaith ffordd parhaus)

Ffotograff 4.25 – Llwybr troed lleol yn culhau ar hyd Heol Collenna

Ffotograffau 4.26 a 4.27 – Croesfannau wedi'u rheoli â signalau ar y gyffordd 4 braich rhwng Heol Collenna, Stryd y Felin, Heol Waunrhydd a'r Stryd Fawr (dangosir y breichiau o Heol Collenna a Heol Waunrhydd).

Ffotograffau 4.28 – Llwybr troed Teithio Llesol drwy'r caeau chwarae ger y ganolfan hamdden

Ffotograff 4.29 – Croesfan sebra y tu allan i fynedfa ddwyreiniol Ysgol Gymuned Tonyrefail oddi ar Heol Tynybryn

4.3 Is-lwybr 1 - Trewiliam i Drebanog

- 4.3.1 Tynnwyd lluniau 4.30 i 4.35 ar hyd **Is-lwybr 1** o Heol Cernyw (Trewiliam), Saron Hill, Stryd Arthur, Stryd yr Ysgol, Heol y Mynydd, Heol Edmondstown, Teras Brocks i Drebanog (Trebanog Arms) lle mae'r is-lwybr yn ymuno â'r Prif Lwybr.
- 4.3.2 Mae'r Prif Lwybr o fewn terfyn cyflymder o 20mya, gyda llifau a chyflymder cerbydau i'w gweld yn gymedrol, ac roedd nifer y cerddwyr yn isel i gymedrol yn ystod amser yr aseiad.

Ffotograff 4.30 – Llwybr troed cul ar hyd y llwybr troed gogleddol ar Bryn Amos, nodir fodd bynnag bod y llwybr troed deheuol ar gael.

Ffotograff 4.31 – Wyneb ffordd anwastad ar gyffordd Stryd y Coroni â Stryd Arthur

Ffotograff 4.32 a 4.33 – Bagiau sbwriel/ailgylchu yn lleihau lled y llwybr troed sydd ar gael ar hyd Heol y Mynydd

Ffotograff 4.34 – Llwybr troed deheuol ar hyd Heol Edmondstown yn arwain i Drebanog

**Ffotograff 4.35 – Croesfannau wedi'u rheoli â signalau ar y gyffordd 4 braich ar Deras Brocks
(Is-lwybr yn ymuno â'r Prif Lwybr)**

5. Arolygon Cerddwyr / Traffig

- 5.1 Mae Canllawiau Teithio gan Ddysgwyr yn nodi: Lle mae angen croesi ffyrdd, argymhellir y dylid ystyried argaeledd cyfleusterau croesi megis llochesi canolog, croesfannau cerddwyr neu arwyddion traffig. Lle nad oes cyfleusterau croesi, dylai aseiad risg y llwybr ystyried pob croesfan ffordd ofynnol, gan gofio cyflymder a llif traffig, llinellau gweld ac ati.
- 5.2 Os oes angen croesi ffyrdd dylai fod:
- Digon o fylchau yn llif y traffig a'r llinellau gweld i ganiatáu digon o gyfleoedd i groesi'n ddiogel. Dylai'r dadansoddiad amser bwlch gael ei ddefnyddio lle bo angen **neu**
 - Llochesi i gerddwyr **neu**
 - Cyfleusterau croesi (e.e. sebra, pelican, pâl ac ati) **neu**
 - Cyfnod cerddwyr wrth y goleuadau traffig **neu**
 - Hebryngwr Croesfan Ysgol.
- 5.3 Os oes angen croesi ffordd dylai'r gweledd yn y lleoliad ganiatáu i gerbyd stopio, o ystyried cyflymder yr 85fed canradd (y cyflymder y mae 85% o'r cerbydau'n teithio islaw) o'r llif traffig. Dylid cymryd pellteroedd stopio cerbydau fel y rhai a nodir yn Rheolau'r Ffordd Fawr. Mewn llawer o ardaloedd gwledig, mae'n debygol y bydd angen arfer barn barhaus. Ni all unrhyw feini prawf ddarparu'r holl arweiniad nac atebion i bob sefyllfa bosibl.
- 5.4 Os oes rhaid croesi ffyrdd i ddefnyddio troedffordd neu i wella llinellau gweld, efallai y bydd angen rhoi cyngor ar fannau croesi diogel. Ar rai ffyrdd gwledig efallai na fydd y droedffordd yn barhaus.
- 5.5 Bydd yn rhaid gwneud dyfarniad gwybodus ynghylch argaeledd mannau "cam i lawr".
- 5.6 Gellir asesu pa mor anodd yw croesi safle drwy ystyried nifer y bylchau yn llif y traffig sy'n dderbyniol i gerddwyr. Gall traffig sy'n llifo'n rhydd greu bylchau ar hap ac yn weddol aml, ond mae cyflymderau'n tueddu i fod yn uwch, a byddai angen i fylchau fod yn hirach er mwyn croesi'r ffordd yn ddiogel.
- 5.7 Mae bwlch derbyniol o ran croesi o un ochr y ffordd i'r llall yn amrywio rhwng pob person. Bydd y rhan fwyaf o bobl yn gallu croesi dwy lôn o draffig trefol arferol mewn 4 i 6 eiliad. Efallai y bydd angen bylchau mwy o tua 10 i 12 eiliad ar rai eraill.
- 5.8 Argymhellir bod yr arolwg yn cofnodi nifer y bylchau ym mhob cyfnod o 5 munud sy'n hwy nag amser croesi'r ffordd, gan ddefnyddio un metr yr eiliad fel y cyflymder cerdded. Mae pedwar bwlch ym mhob cyfnod o 5 munud yn dynodi ffordd y gellir ei chroesi heb ormod o oedi. Gallai bylchau hirach fod wedi'u dosbarthu'n fylchau lluosog yn hytrach nag 1 bwlch yn unig.
- 5.9 Gyda'r meini prawf uchod mewn golwg, cynhaliwyd arolygon traffig i sefydlu llifedd, cyflymder yr 85fed canradd a bylchau croesi yn y lleoliadau canlynol:

- 5.9.1 Wrth ddynesu at ran o'r llwybr troed sy'n mynd yn gul ar yr A4233 y tu allan i rif 138 i 140 Ffordd Trebanog, efallai y bydd angen i gerddwyr groesi'r ffordd i gael cysylltedd rhwng llwybrau troed cyfagos. Er bod llif traffig yn ymddangos yn drwm yn ystod amser yr asesiad, mae'r gwelededd yn dda. Mae cyfleoedd croesi angen eu hasesu.

- 5.10 Cynhaliodd Swyddogion Trafnidiaeth RhCT gyfrifiadau traffig yn y lleoliad hwn ar Ffordd Trebanog.
- 5.11 Mae'r Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Teithio gan Ddysgwyr – Mehefin 2014 yn amlinellu'r hyn sydd ei angen wrth asesu Llif Traffig ar Ffyrrdd.
- 5.11.1 Ystyr llif traffig isel yw ffyrdd sydd â llif traffig o dan 400 o gerbydau mewn cyfnod o awr; llif traffig canolog yw ffyrdd sydd â llif traffig rhwng 400 ac 840 cerbyd yr awr; a llif traffig trwm yw ffyrdd sydd â llif traffig o dros 840 o gerbydau yr awr.
- 5.11.2 Bydd y rhan fwyaf o bobl yn gallu croesi dwy lôn o draffig trefol arferol mewn 4 i 6 eiliad. Ystyrir bod pedwar bwlch o'r fath o fewn cyfnod o 5 munud yn dderbyniol. Ar gyfer yr adroddiad hwn, rydym wedi defnyddio 6 eiliad a lle mae'r bwlch yn fwy na neu'n hafal i 12 eiliad mae hyn wedi'i gyfrif fel 2 neu fwy o fylchau.
- 5.12 Cynhaliwyd cyfrifiadau traffig yn y lleoliad yma ar 4 Rhagfyr 2024, gyda chyfrifiadau rhwng 07:45 a 08:45 a 15:00 a 16:00. Yn unol â Chanllawiau Teithio gan Ddysgwyr, mae'r cyfnod a gofnododd y traffig mwyaf wedi'i gynnal eto i gadarnhau dibynadwyedd y data.
- 5.12.1 **Lleoliad – y ddynesfa at y rhan o'r llwybr troed sy'n mynd yn gul ar yr A4233 Ffordd Trebanog (ger tŷ rhif 140) - 04/12/2024**
- ❖ **Yn y bore:** 1073 cerbyd yr awr, llif traffig uchel. Roedd bylchau o 6 eiliad yn ystod pob cyfnod o 5 munud yn golygu cyfanswm o 32 o fylchau dros y cyfnod awr.
 - ❖ **Yn y prynhawn:** 1054 cerbyd yr awr, llif traffig uchel. Roedd bylchau o 6 eiliad yn ystod pob cyfnod o 5 munud yn golygu cyfanswm o 7 o fylchau dros y cyfnod awr.
- 5.12.2 **Lleoliad – y ddynesfa at y rhan o'r llwybr troed sy'n mynd yn gul ar yr A4233 Ffordd Trebanog (ger tŷ rhif 140) - 05/12/2024**
- ❖ **Yn y bore:** 1039 cerbyd yr awr, llif traffig uchel 840> Roedd bylchau o 6 eiliad yn ystod pob cyfnod o 5 munud yn golygu cyfanswm o 24 o fylchau dros y cyfnod awr.

Nid oedd y llif traffig na'r bylchau yn y lleoliad hwn ar gyfer y bore a'r prynhawn yn bodloni'r meini prawf yn y Canllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Nid yw bylchau yn caniatáu ar gyfer camu oddi ar y llwybr neu groesi'r ffordd yn ddiogel ar hyn o bryd, ac o ganlyniad bydd yr ardal hon yn destun adolygiad pellach ac argymhellion ar gyfer gwaith gwella.

6. Materion Cymdeithasol

- 6.1 Mae rhan o lwybr troed ar hyd y **Prif Lwybr** am tua 900m, rhwng y ffordd bengaead breswyl ar Heol Trebanog a rhannau gogleddol Tonyrefail ar hyd Heol Collenna. Er nad oes fawr ddim adeiladau na gwyliadwriaeth naturiol ac eithrio gan gerddwyr eraill a cherbydau sy'n mynd heibio, mae'r rhannau hyn (o Deras yr Olewydd tua'r de) ar gael ac yn cael eu defnyddio bob dydd gan rieni a disgyblion sy'n cerdded rhwng Trebanog ac Ysgol Gynradd Gymraeg Tonyrefail neu Ysgol Gymuned Tonyrefail. Byddai'n fuddiol pe bai coed a llystyfiant yn cael eu clirio i wella cysur cerddwyr, lled defnyddiadwy a lefelau goleuo - gweler **Delwedd 6.1** isod.

Delwedd 6.1 – Heol Trebanog i'r gogledd o Donyrefail ar hyd Heol Collenna

- 6.2 Efallai y bydd materion eraill nad ydynt yn amlwg o asesiad ar droed, y byddai grwpiau defnyddwyr eraill yn eu nodi. Byddai angen i'r awdurdod lleol ystyried yr agweddau hyn gyda'r Heddlu ac asiantaethau diogelu eraill.

7. Data Gwrthdrawiadau

- 7.1 Ymchwiliwyd i ddata gwrthdrawiadau cerddwyr ar gyfer y 5 mlynedd rhwng 2020 a 2024 (wedi'u dilysu) trwy Crashmap.co.uk a data Gwrthdrawiadau Ffyrdd a Gofnodwyd gan yr Heddlu. Sylwch fod y Ddarpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol Teithio gan Ddysgwyr yn ei gwneud yn ofynnol i aseswyr ymgorffori 3 blynedd o hanes gwrthdrawiadau wrth asesu llwybr.
- 7.2 Mae'r data gwrthdrawiadau wedi cael ei ymchwilio yn ystod yr amseroedd y byddai plant ysgol yn cerdded y llwybr i nodi amodau traffig arferol yn ystod yr amser. Mae'r amseroedd hyn wedi'u nodi'n 07:00 – 09:30 ar gyfer taith yn y bore, a 14:30 – 17:00 ar gyfer taith yn y prynhawn.
- 7.3 Nid oedd unrhyw wrthdrawiadau a oedd yn ymwneud â cherddwyr ar hyd yr is-lwybr yn ystod y cyfnod a aseswyd.
- 7.4 Digwyddodd y gwrthdrawiad canlynol ar y **Prif Lwybr**
- 1 gwrthdrawiad a arweiniodd at fân anafiadau ar Sgwâr Tynewydd ychydig i'r gorllewin o gyffordd Ffordd Aberrhondda. Dyddiad 18/04/2023.
 - 1 gwrthdrawiad a arweiniodd at fân anafiadau ar Heol Tynybryn. Plentyn oedd wedi'i anafu yn y gwrthdrawiad yma. Dyddiad: 08/01/2024.

8. Trosolwg Llwybr

8.1 Prif Lwybr - Ysgol Gymuned y Porth i Ysgol Gymuned Tonyrefail

8.1.1 Mae'r llwybr o fewn terfynau cyflymder 30/20mya.

8.1.2 Mae darnau di-dor o lwybr troed mewn cyflwr rhesymol ar hyd rhan fwyaf o'r llwybr. Fodd bynnag, nid yw rhan o'r llwybr troed yn cydymffurfio â Chanllawiau Teithio gan Ddysgwyr fel y disgrifir isod yn 8.1.3.

8.1.3 Mae llwybr troed yn mynd yn gul ar yr A4233 y tu allan i rifau 138 i 140 Heol Trebanog, lle mae'r llwybr troed dwyreiniol yn culhau i tua 0.4m. O ganlyniad, bydd angen naill ai i gerddwyr gamu i'r ffordd gerbydau neu groesi'r ffordd yn y lleoliad hwn i sicrhau cysylltedd rhwng llwybrau troed cyfagos. Cynhaliwyd cyfrifiadau traffig yn y lleoliad hwn, gyda chyfrifiadau'n cael eu cynnal rhwng 07:30 a 08:30 a 15:15 a 16:15, ac ailymwelwyd â'r lleoliad ar ddiwrnod gwahanol yn y bore, pan yr oedd y traffig ar ei uchaf, fel y nodir yn Adran 5. Nid oedd y llifau traffig na'r bylchau yn y lleoliad hwn ar gyfer y bore a'r prynhawn yn bodloni'r meini prawf yn y Canllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Felly, bydd angen mesurau gwella pellach cyn y bernir bod y rhan hon o'r llwybr 'ar gael'.

8.1.4 Mae rhan o lwybr troed ar hyd y Prif Lwybr am tua 900m, rhwng y ffordd bengaead breswyl ar ardal breswyl Ffordd Trebanog a rhannau gogleddol Tonyrefail ar hyd Heol Collenna, lle mae lled y llwybr troed yn lleihau i lai na 1.0m oherwydd (yn bennaf) bod canghennau coed yn hongian a gordyfiant llystyfiant. Mae angen gwaith cynnal a chadw parhaus i sicrhau y gall cerddwyr fynd heibio'i gilydd yn ddiogel.

8.1.5 Mae rhannau lleol o'r llwybr lle mae bagiau sbwriel a biniau ar olwynion yn lleihau lled y llwybr troed, a allai olygu bod angen i gerddwyr ildio i'w gilydd. Gall cerbydau sy'n rhwystro llwybrau troed hefyd effeithio ar llwybrau cerdded, ond mae'r carfanau plismona cymdogaeth leol yn gweithio gyda thrigolion i helpu i leihau'r risgiau i gerddwyr gan gerbydau sydd wedi'u parcio fan hyn a fan draw.

8.1.6 Mae goleuadau stryd ar hyd y llwybr, er bod angen gwaith cynnal a chadw parhaus ar goed mewn rhai ardaloedd i sicrhau nad yw lefelau golau yn cael eu peryglu.

8.1.7 Mae ymchwiliad i wrthdrawiadau a arweiniodd at farwolaeth cerddwyr am y 5 mlynedd rhwng 2020 a 2024 wedi'i gynnal. Dengys y data bod 2 wrthdrawiad wedi digwydd yn ystod y cyfnod a ddadansoddwyd. Arweiniodd y ddau at fân anafiadau i gerddwyr. Ni nodwyd unrhyw glystyrau na thueddiadau.

8.1.8 Ar ffyrdd ymyl, ystyriwyd bod yr amodau a arsylwyd yn darparu amgylchedd diogel i gerddwyr groesi. Aseswyd bod risg isel o wrthdaro rhwng cerbydau / cerddwyr, a nodwyd bod digon o fylchau croesi i gydymffurfio â Chanllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Ar adeg yr ymweliad safle, pan welwyd cerddwyr yn croesi, roeddent yn gallu gwneud hynny heb unrhyw drafferthion.

8.1.9 Mae cyfleusterau croesi wedi'u rheoli yn y lleoliadau canlynol:

- Croesfan Sebra - Ger cyffordd Heol Bryn Hyfryd a'r B4278 Ffordd y Fynwent.
- Croesfan Sebra – Tu allan i Doner King/Pizzanos ar y B4278 Sgwâr Tynewydd.
- Croesfan Sebra – Tu allan i Westy Tynewydd ar y B4278 Heol Rheola.
- Croesfan Sebra – Ar gyffordd Stryd y Porth a'r B4278 Heol Rheola.
- Croesfan â Signalau – Ar gyffordd y B4278 â'r A4058.
- Croesfan â Signalau – Ar draws yr A4058 (yn cysylltu â'r Stryd Fawr).
- Croesfan â Signalau – Ar gyffordd yr A4233/Stryd Fawr/Heol Glynfach (gyferbyn â Thafarn y Rhondda).
- Croesfan Sebra – Tu allan i rif 79 Stryd Fawr ar yr A4233.
- Croesfan â Signalau – Tu Allan i'r May Flower Takeaway ar yr A4233 Stryd Fawr.
- Croesfannau â Signalau ar bob un o'r 4 cangen o'r gyffordd – y tu allan i'r Trebanog Arms ar yr A4233 Heol Trebanog.
- Croesfan â Signalau - Tu allan i rif 79 Heol Collenna yr A4233 Stryd Fawr.
- Croesfannau â Signalau ar bob un o'r 4 cangen o'r gyffordd – y tu allan i dafarn y Boars Head ar Heol Collenna / Heol Waunrhydd.
- Croesfan Sebra – Tu allan i gaeau chwarae Canolfan Hamdden Tonyrefail gan gysylltu ag Ysgol Gymuned Tonyrefail ar Heol Tynybryn.

8.1.10 Mae rhan o'r llwybr troed ar hyd yr A4058 Heol Collenna rhwng y ffordd bengaead breswyl ar Ffordd Trebanog a rhannau gogleddol Tonyrefail lle nad oes yna adeiladau / gwyliadwriaeth naturiol. Ond ymddengys ei bod yn cael ei defnyddio'n aml gan gerddwyr eraill, gan gynnwys rhieni a disgyblion sy'n cerdded rhwng Trebanog ac Ysgol Gynradd Gymraeg Tonyrefail neu Ysgol Gymuned Tonyrefail.

8.2 Is-llwybr – Trewiliam i Drebanog (Gan ymuno â'r Prif Lwybr)

8.2.1 Mae'r llwybr o fewn terfyn cyflymder 30/20mya.

8.2.2 Mae darnau di-dor o droedffordd mewn cyflwr rhesymol ar hyd y llwybr.

8.2.3 Mae rhannau lleol o'r llwybr lle mae bagiau bin a biniau ar olwynion yn lleihau lled y llwybr troed, a allai olygu bod angen i gerddwyr ildio i'w gilydd. Gall cerbydau sy'n rhwystro llwybrau troed hefyd effeithio ar llwybrau cerdded, ond mae'r carfanau plismona cymdogaeth leol yn gweithio gyda thrigolion i helpu i leihau'r risgiau i gerddwyr gan gerbydau sydd wedi'u parcio fan hyn a fan draw.

8.2.4 Mae goleuadau stryd ar hyd y llwybr, er bod angen gwaith cynnal a chadw parhaus ar goed mewn rhai ardaloedd i sicrhau nad yw lefelau golau yn cael eu peryglu.

8.2.5 Mae ymchwiliad i wrthdrawiadau cerddwyr wedi'i gynnal rhwng 2020 a 2024. Nid oedd unrhyw wrthdrawiadau a oedd yn ymwneud â cherddwyr yn ystod yr amseroedd a aseswyd.

- 8.2.6 Ar ffyrdd ochrog, ystyriwyd bod yr amodau a arsylwyd yn darparu amgylchedd diogel i gerddwyr groesi. Aseswyd bod risg isel o wrthdaro rhwng cerbydau / cerddwyr, a nodwyd bod digon o fylchau croesi i gydymffurfio â'r Canllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Ar adeg yr ymweliad safle, pan welwyd cerddwyr yn croesi, roeddent yn gallu gwneud hynny heb unrhyw drafferthion.
- 8.2.7 Mae cyfleusterau croesi wedi'u rheoli yn y lleoliadau canlynol:
- 8.2.8 Croesfannau â Signalau ar bob un o'r 4 cangen o'r gyffordd – y tu allan i'r Trebanog Arms ar yr A4233 Ffordd Trebanog.
- 8.2.9 Nododd yr arolwg ar droed bod y llwybrau troed yn rhai sydd wedi'u cysylltu'n dda, gyda chyfleusterau croesi digonol (rhai wedi'u rheoli a heb eu rheoli) a chyfnodau digonol wrth oleuadau traffig i gerddwyr allu croesi'n ddiogel, neu

9. Casgliadau ac Argymhellion

9.1 Prif Lwybr – Ysgol Gymuned y Porth i Ysgol Gymuned Tonyrefail

- 9.1.1 Yn ei gyflwr presennol nid yw'r Prif Lwybr, yn ei gyfanrwydd, yn bodloni'r meini prawf o ran cael ei ystyried ar gael i gerdded yn unol â'r canllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Mae hyn oherwydd bod y llwybr troed yn mynd yn gul rhwng rhifau 138 i 140 Ffordd Trebanog, a nodir yn adran 8.1.3 o'r adroddiad hwn.
- 9.1.2 Fodd bynnag, yn ei gyflwr presennol nid yw'r Prif Lwybr o'r llwybr troed cul yn 138 i 140 Heol Trebanog, i Ysgol Gymuned y Porth ac Ysgol Gymuned Tonyrefail, yn bodloni'r meini prawf yn unol â'r canllawiau Teithio gan Ddysgwyr.
- 9.1.3 Dylid cynnal gwelliannau pellach i'r llwybr cerdded i wella amodau ar gyfer defnyddwyr y llwybr ac er mwyn i'r llwybr cyfan ddod ar gael, mae'r rhain yn cynnwys y canlynol:
- Cynnal aseiad lledu llwybr troed/croesi i ddarparu mesurau gwella ar gyfer gwella diogelwch cerddwyr, wrth y rhan o'r llwybr troed sy'n mynd yn gul ar yr A4233 rhwng rhifau. 138 i 140 Ffordd Trebanog. Bydd angen rhoi un neu fwy o'r mesurau hyn ar waith cyn y bernir bod y rhan hon o'r llwybr ar gael, a gall gynnwys y canlynol:
 - Gwella llwybrau troed/mesurau lledu gan gael gwared ar barcio ar y stryd
 - Mesurau gwella/lledu llwybr troed gyda chyfyngiadau o ran lled y ffordd gerbydau
 - Cyfleusterau croesi newydd wedi'u rheoli i gerddwyr i osgoi'r rhan sy'n mynd yn gul.
- 9.1.4 Dylid ystyried gwelliannau pellach i'r llwybr cerdded i wella amodau ar gyfer defnyddwyr y llwybr. Mae'r rhain yn cynnwys y canlynol:
- Monitro cyflwr coed a dail sy'n hongian. Lle mae coed a/neu ddail yn hongian neu'n ymledu i lwybrau troed, dylid torri'r ardaloedd hyn yn ôl i wella'r llinellau gweld a gwyliadwriaeth naturiol. Yn ogystal â hyn, dylid symud malurion dail oddi ar lwybrau troed pan fo angen.
 - Monitro rhwystrau troedffyrdd. Lle mae lled llwybrau troed yn parhau i gael ei gyfyngu gan fagiau bin a cheir wedi'u parcio, dylid gweithredu ar y cyd ag Adran briodol y Cyngor / carfanau plismona cymdogaeth leol.

9.2 Is-llwybr 1 – Trewiliam i Drebanog (gan ymuno â'r Prif Lwybr)

- 9.2.1 Mae'r llwybr yn bodloni'r meini prawf ac ystyrir ei fod ar gael i gerdded yn unol â chanllawiau Teithio gan Ddysgwyr. Serch hynny, dylid ystyried gwelliannau pellach i'r llwybr cerdded i wella amodau ar gyfer defnyddwyr y llwybr. Mae'r rhain yn cynnwys y canlynol:
- Monitro cyflwr coed a dail sy'n hongian. Lle mae coed a/neu ddail yn hongian neu'n ymledu i lwybrau troed, dylid torri'r ardaloedd hyn yn ôl i wella'r llinellau gweld a gwyliadwriaeth naturiol. Yn ogystal â hyn, dylid symud malurion dail oddi ar lwybrau troed pan fo angen.
 - Monitro rhwystrau troedffyrdd. Lle mae lled llwybrau troed yn parhau i gael ei gyfyngu gan fagiau bin a cheir wedi'u parcio, dylid gweithredu ar y cyd ag Adran briodol y Cyngor / carfanau plismona cymdogaeth leol.

REDSTART

Quest House
St Mellons Business Park
Fortran Rd, St. Mellons
Cardiff
CF3 0EY

www.redstartwales.com

